

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2019-10-07
Stockholm

Mål nr
P 8568-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-08-20 i mål nr P 3729-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Barnens Montessoriakademi Östermalm AB
Stråkvägen 7
169 35 Solna

2. BB

3. IJ

4. EN

5. MRS

6. OW

7. AW

8. MÅ

Motpart

Solna stad
171 86 Solna

Dok.Id 1525198

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

SAKEN

Detaljplan för kvarteret Bollen i Solna kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Barnens Montessoriakademi AB, OW, EN, AW, MÅ, MRS, BB och IJ

(klagandena) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska upphäva Solna kommuns beslut den 29 maj 2017, KS/2017:177, att anta detaljplan för kvarteret Bollen.

Solna kommun har motsatt sig klagandenas yrkanden. Kommunen har i andra hand medgett att Mark- och miljööverdomstolen ändrar detaljplanen genom att stryka användningsbestämmelsen S, förskola, i plankartan och i texten till planbestämmelserna.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Klagandena har anfört i huvudsak samma skäl som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg:

När kvarteret Bollen planerades 1978 togs hänsyn till den omkringliggande bebyggelsen genom att bygga lågt mot Stråkvägen, Idrottsgatan och Vintervägen. Det togs även hänsyn till barnen genom att tillåta en generös förskolegård. Kvarteret Bollen består av sammanhängande bebyggelse från 1980-talet vilket bebyggelsen i detaljplanen inte är anpassad efter. I detaljplanen hänvisas barnen till mindre ytor utanför planområdet. Det är inte tillåtet att ändra planen på det sätt kommunen föreslår eftersom en sådan ändring är av inte ringa omfattning, vilket kräver en ny granskning av planen. Den nya bebyggelsen kommer att skapa insyn, skymma ljuset och höja ljudnivån för boende i det befintliga huset mot Råsunda torg

Kommunen har anfört i huvudsak följande:

Anpassning till omgivningen

Detaljplanen innebär en förtätning med mer och något högre bebyggelse men som inte är främmande för närmiljön. Det är fråga om en komplettering med ny bebyggelse i en heterogen stadsmiljö där omgivande bebyggelse har vitt skilda karaktärer såsom villor, lamellhus, punkthus och stenstadskvarter. Inom planområdet finns inte någon kulturhistoriskt värdefull miljö.

Trafik

Planförslaget medför inte någon trafikökning. Den mest trafikerade gatan i området är Stråkvägen som är en mindre lokalgata med 3 000 fordon/vardagsmedeldygn. Övriga lokalgator har mindre trafik. Det är små trafikmängder för att vara central stadsmiljö. Planförslaget medför ingen försämring av trafiksäkerheten.

Påverkan på boendemiljön

Kommunens solstudier visar att skuggningen för Seniorbostadshuset och radhuset kommer att öka i viss omfattning under vissa tider. Avståndet till huset motsvarar vad som är vanligt i centrala stadsmiljöer. Detaljplanen ger byggrätt för ett bostadshus på omkring 20 meters avstånd, fasad till fasad, och som närmast 14 meter vid det utskjutande partiet på den nya byggnaden. På det utskjutande partiet kommer fönsterplacering och fönsterutformning att anpassas så att insynen minimeras. Vid seniorbostadshusets norra hörn kommer ett nytt bostadshus hamna ungefär åtta meter från den befintliga byggnaden. Huskropparna är dock delvis förskjutna i förhållande till varandra och den nya byggnaden planeras utan fönster på gaveln. Till radhuset i kvarteret fyrväplingen är avståndet drygt 22 meter fasad till fasad.

Friyta för bostäder och förskola

Detaljplanen innebär att den sammanlagda friytan inom kvarteret ökar från omkring 2 700 kvm till ungefär 3 000 kvm. I Boverkets kunskapsbank anges att ett rimligt mått på friyta bör vara 40 kvm per barn, något som nästan endast är möjligt att uppnå för friliggande förskolor på stora tomter och inte i tätbebyggda områden. Det är inte ovanligt med förskolegårdar i nybyggnadsområden i Stockholm med en friyta på 7–10 kvm per barn. I sådana fall utnyttjas istället närliggande friytor såsom parker. I nu aktuellt fall finns friyta vid Råsunda torg vilken är lättåtkomlig. Även Råsundaskolans skolgård, Råsunda idrottsplats, Ekensbergsparken, Solparken, Slottsparken och Nyckelparken finns i närheten. Inom 500 meters avstånd finns dessutom ett mycket stort parkområde vid Skytteholmsfältet.

Det finns inga bestämmelser i plan- och bygglagen (2010:900), förkortad PBL, eller i förordningar och föreskrifter meddelande med stöd av lagen, som anger mått på friytors storlek. Sådana mått framgår inte heller av Boverkets allmänna råd. En bedömning av vad som är en lämplig friyta får därför göras i det enskilda fallet. Detaljplanen innebär omvandling och förtätning av befintlig bebyggelse och i sådana situationer uppkommer ofta intressekonflikter mellan behovet av utrymme för ny bebyggelse och intresset av att bevara tillräckligt utrymme för utomhusvistelse. Förtätning på en bebyggd tomt innebär fler restriktioner jämfört med att ta i anspråk en obebyggd tomt.

Planbestämmelserna innebär en möjlighet, inte en skyldighet, att använda marken för förskoleverksamhet i planområdets nordöstra del. Det strider därför inte mot planens bestämmelser att helt avstå från att upplåta utrymme för förskolor inom området. Det är inte heller någon förutsättning för planens genomförande.

Detaljplanen reglerar inte heller hur många barn som ska kunna vistas inom friytan. Det är först vid en eventuell bygglovsprövning som det klargörs hur marken kommer att fördelas mellan de tillåtna användningssätten, om det blir en eller flera verksamheter, och hur omfattande en sådan förskoleverksamhet kan tänkas bli. Boverkets bedömning att friytan måste säkras genom planbestämmelser saknar stöd i lagstiftningen och innebär en onödig detaljreglering.

Boverkets bedömning att bestämmelsen S, förskola, endast skulle gälla byggnadernas bottenvåningar är felaktig. Detta framgår tydligt genom användningsgränser på plankartan.

Praxis ger stöd för att en friyta om 8 kvm per förskolebarn kan godtas. Det ska även framhållas att Boverket i en konsekvensbeskrivning avseende dess allmänna råd uttalar att det vore olämpligt att ange ett ytkrav då det bl.a. skulle minska kommunernas möjligheter att använda sig av flexibla lösningar anpassade efter lokala förutsättningar. En sådan flexibel lösning kan vara att verksamheten organiseras så att alla barn inte är ute på förskolegården samtidigt.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat yttrande från Boverket i fråga om friytans storlek inom planområdet. Boverket har i sitt yttrande bedömt att detaljplanen inte uppfyller kraven på friyta enligt PBL. Boverket har anfört i huvudsak följande till stöd för sin bedömning:

Friytan har inte säkrats i planen

Det finns ingen yta i planen som enbart är disponerad för förskoleändamål. Inom ramen för beteckningarna BKS och BCSP är förskola endast planenligt på bottenvåningen av byggnader. Förskola är därmed inte planenligt på mark som inte är avsedd för byggnader. Boverket anser därför att friytan inte har säkrats på de ytor som omfattas av dessa bestämmelser eller av användningen BCP enligt planen. Det finns inte något krav i lagen på att friyta måste omfattas av viss användningsbestämmelse. Dock behöver det säkras att det efter planens genomförande finns friyta som motsvarar lagens krav. Detta måste göras genom planbestämmelser. Att det finns mark som inte får bebyggas innebär inte att kravet på friyta uppfyllts.

Friytans storlek, egenskaper och kvaliteter

Vid bedömning av om friytan är tillräckligt stor bör hänsyn tas till både storleken på ytan per barn och den sammanlagda storleken. Ett rimligt mått är 30–40 kvm per barn. Den totala storleken ska helst överstiga 3 000 kvm. Friytan bör i vart fall vara så stor att det utan svårighet går att ordna varierande terräng- och vegetationsförhållanden. Kommunen uppger att storleken på friytan enligt planen innebär en ökning i jämförelse med befintliga förhållanden. Boverket uppfattar att denna beräkning även innefattar mark där förskola inte är planerligt.

Enligt Boverkets beräkning är förgårdsmarken som bredast 8,5 meter, vilket inte är ändamålsenligt för att åstadkomma lekvärden. Storleken på innergårdens friyta bedömer Boverket som mest uppgå till ungefär 1 000 kvm. Det är däremot inte sannolikt att hela denna yta kommer att kunna disponeras som friyta eftersom innergården även behövs för de bostäder som omger gården.

Av planbeskrivningen framgår att området redan idag är utsatt för buller, vilket är en faktor som hade behövt beaktas vid bedömningen av friytans lämplighet. Det kan även antas att luftkvaliteten kan medföra hälsorisker för förskolebarn, särskilt på förgårdsmark.

Kommunens solstudie visar att såväl förgårdsmarken som innergården kommer att ligga i slagskugga större delen av dagen under vinterhalvåret. Endast under sommarmånaderna kommer innergården ha solljus i nämnvärd omfattning. Med utgångspunkt i Boverkets allmänna råd, som bl.a. innebär att barnen ska få lagom med solljus under delar av dagen hela året, bedöms utemiljön inte vara lämplig avseende goda ljus- och skuggförhållanden.

Boverket anser att den friyta som kvarstår efter genomförandet av planen inte tillgodoser lagens krav på lämplighet. Innegårdsytan är idag lämpligt utformad eftersom den är rymlig och har en form som skapar goda förutsättningar för varierande lek och utevistelse. Den aktuella detaljplanen försämrar dessa egenskaper avsevärt och friytan får en storlek som är mycket begränsad beräknat per barn.

Ytor utanför planområdet

Enligt Boverkets allmänna råd bör friytor till förskola placeras i direkt anslutning till byggnaden som innehåller förskolelokalerna. Övriga tillgängliga ytor bör endast ses som ett komplement till denna yta. Kommunen anger att Råsunda torg är en möjlig friyta. Boverket ser dock inte att en yta som är disponerad för torgändamål på ett naturligt sätt är lämpad som friyta. Vad gäller övriga av kommunen angivna friytor i närheten till planområdet så framgår ingenting om dessa ytors egenskaper i planbeskrivningen. Planhandlingarna hade behövt belysa och utveckla ytornas egenskaper för att göra det antagligt att ytorna skulle kunna användas på det sätt som kommunen uppger. De parker som kommunen hänvisar till ligger relativt långt ifrån förskolan och det är inte möjligt för barnen att självständigt ta sig till dessa på det sätt som anges i Boverkets allmänna råd.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan om förskoleverksamhets friyta

Vid planläggning ska kommunen enligt 2 kap. 7 § fjärde punkten PBL ta hänsyn till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhängande bebyggelse finns bl.a. lämpliga platser för lek. Regeln är ett uttryck för att det ska finnas möjligheter för dem som bor och verkar inom eller i nära anslutning till bebyggelseområdet att få tillfredsställande tillgång till sådana serviceinrättningar och fritidsanläggningar som människor i allmänhet anser nödvändiga för ett fullvärdigt samhällsliv (prop. 1985/86:1 s. 478).

Krav på tillräcklig friyta för lek och utevistelse vid bl.a. förskoleverksamhet finns i 8 kap. 9 § andra stycket och 10 § PBL. Dessa regler är dock inte direkt tillämpliga vid kommunens detaljplanering utan tillämpas i stället vid den senare bygglovsprövningen. I en sådan situation ska nämligen den bygglovssökta åtgärden enligt 9 kap. 30 § första stycket 4 PBL uppfylla de krav på friyta som ställs enligt PBL. Den angivna regleringen innehåller inte några preciserade bestämmelser om friytans storlek och det

ligger i sakens natur att möjligheten att erbjuda sådana ytor varierar beroende på förutsättningarna i det enskilda fallet.

Att bestämma omfattningen och detaljeringsgraden av detaljplanens bestämmelser är i första hand en kommunal angelägenhet. Det ska dock vara möjligt att ta i anspråk området för avsett ändamål utifrån planbestämmelserna och de generella bestämmelserna i PBL (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom 2018-01-29 i mål nr P 3987-17).

Även om avsikten vid detaljplaneringen har varit att möjliggöra en viss utpekad verksamhet så är det inte denna verksamhet, med dess specifika förutsättningar, som prövas genom detaljplanen utan enbart om marken kan vara lämplig för angivet ändamål med de förutsättningar och begränsningar som planen och PBL anger.

I detta fall medger detaljplanen flera olika användningar av marken, däribland förskola. Inom planområdet har det reserverats mark som kan användas för att tillgodose en förskoleverksamhets behov av friyta. Exakt hur stora dessa ytor måste vara, var de ska placeras och hur de ska utformas är frågor som får hanteras vid en eventuell bygglovsprövning. Huruvida det vid en sådan prövning är möjligt att tillåta flera förskoleverksamheter inom planområdet beror då bl.a. på omfattningen av dessa verksamheter. Detaljplanens utformning är dock inte sådan att det redan på förhand kan uteslutas att föreskoleverksamhet alls skulle kunna bedrivas inom de delar av planområdet där sådan verksamhet tillåts. Under sådana förhållanden bedömer Mark- och miljööverdomstolen att klagandenas invändningar avseende brist på friyta inte utgör skäl att upphäva detaljplanen.

Övriga frågor

Klagandena har gjort gällande att detaljplanen är olämplig bl.a. med hänsyn till den insyn och skuggning som den nya bebyggelsen kommer att ge upphov till. Mark- och miljööverdomstolen gör ingen annan bedömning än mark- och miljödomstolen i denna del. Inte heller vad klagandena har anfört beträffande buller, trafiksäkerhet,

bebyggelsens anpassning till omgivningen och skakningar under anläggningsskedet leder till någon annan bedömning från Mark- och miljööverdomstolen sida.

Slutsats

Varken detaljplanens bestämmelser om förskola eller vad klagandena har anfört i övrigt utgör skäl att upphäva detaljplanen. Överklagandena ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg och tekniska rådet Börje Nordström samt hovrättsråden Ulf Wickström och Ralf Järtelius, referent.

Målet har föredragits av Harry Hodzic.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-08-20
meddelad i
Nacka strand

Mål nr P 3729-17

PARTER

Klagande

1. IB

2. BMA Bollen inom Barnens Montessoriakademi Östermalm AB
Stråkvägen 7, 169 35 Solna

Ombud: KJ

3. BB

4. LB

5. CH

6. AHB

7. IJ

8. AM

9. EN

10. MRS

11. CS

12. JW

Dok.Id 519961

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

13. OW

14. AW

15. BW

16. MLS

17. MÅ

Motpart

Solna stad
171 86 Solna

ÖVERKLAGAT BESLUT

Solna kommuns beslut den 29 maj 2017 i ärende nr KS/2017:177, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för kv Bollen i Solna

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandena från LB, JW, AHB, AM och CS.

I övrigt avslår mark- och miljödomstolen överklagandena.

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Solna stad antog den 29 maj 2017, § 179, detaljplan för kvarteret Bollen och gav samtidigt stadsdelsförvaltningen i uppdrag att i samarbete med tekniska förvaltningen ta fram ett förslag för utveckling av området Råsunda torg/Parkvägen. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra nya bostäder samt lokaler för vårdcentral, kontor och förskolor.

Beslutet har nu överklagats till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

BMA Bollen inom Barnens Montessoriakademi Östermalm AB (BMA Bollen) har yrkat att gården ska utökas med den plats som för närvarande är parkering mot Råsunda torg.

AW, BW, IB, BB, CH, IJ, MRS, EN, MÅ, MLS, OW, AM, CS, JW, LB och AHB har yrkat, så som de får förstås, att detaljplanen ska upphävas.

UTVECKLING AV TALAN

BMA Bollen har anfört bland annat följande.

Den lilla ytan som är planerad som förskolegård kommer svårligen att räcka. Barnens behov av utelek och yta har inte beaktats tillräckligt. Förskolor ska ha en lämplig utomhusmiljö, se MÖD 2011:26. Hälsoskyddsbestämmelsen i 9 kap. 9 § miljöbalken är också tillämplig på utomhusmiljö vid en förskola. Man har även fastslagit att man vid lokaliseringsbedömningen enligt 2 kap. 6 § miljöbalken måste beakta de olägenheter som sedan tidigare förekommer på platsen. De hänvisar till forskning kring betydelsen av barnlek och betydelsen av vuxnas beslut gällande barns behov samt Boverkets rekommendationer.

Enligt detaljplanen för Bollen ska de 50 barnen på förskolan frångå sin stora, skyddade gröna och varierade utemiljö för att placeras på en liten, enformig och exponerad yta utanför bebyggelsen. Den föreslagna nya gården för Bollens förskola är, inklusive förvaring av vagnar, förråd och entréer, på totalt 392 kvm. Detta uppfyller inte Boverkets riktlinjer när det gäller yta. Gården ligger helt i norrläge och får knappast något dagsljus. Den kommer att från tre håll vara utsatt för buller och skadliga luftpartiklar från trafik. Nedfarten till ett större parkeringsgarage kommer att placeras på den under rusningstid hårt trafikerade Stråkvägen, vilket gör att stillastående bilar på väg ut eller in kommer att släppa ut avgaser på utegården. Barnen kommer också att under flera års tid exponeras för oljud, stombuller och höga luftföroreningsnivåer från byggprojekten i kvarteret. Den föreslagna gården kan riskera barnens utveckling och hälsa på både lång och kort sikt samt även medarbetares hälsa och välmående, vilket är i strid med arbetsmiljölagen.

AW har anfört bland annat följande.

Man har inte tagit hänsyn till omkringliggande hus, speciellt när det gäller huset som ska placeras mot Råsunda skola (från 1918). Det fyrkantiga betonghus som ska byggas passar inte ihop med de kulturhistoriska trähusen runt om. På ena sidan finns det byggnadsminnesmärkta radhuset i kvarteret (kv.) Fyrväplingen (från 1908) och på andra sidan finns de röda villkorna i OS-byn från 1912.

Husen är alldeles för höga. Kv. Bollen byggdes med låg bebyggelse just med hänsyn till det kulturhistoriskt värdefulla radhuset, kv. Fyrväplingen och villorna i OS-byn. Husen kommer också att leda till ökad skuggning. Trädgårdarna kommer också att ligga mycket i skugga, vilket påverkar barnen som leker ute. Det kommer att bli mer trafik på gatorna i området eftersom man öppnar för genomfartstrafik och flera bilar. Det betyder mycket buller och avgaser. Hennes hus har gamla 2-glasfönster. Eftersom huset är byggnadsminne kan hon inte byta till 3-glasfönster. Någon ljudisolering finns inte heller eftersom väggarna endast består av tre lager av plank.

Hela området består av gammal sjöbotten med blålera, vilket innebär att pålning måste göras. I husen närmast kv. Bollen i OS-byn klagas redan nu på markrörelser när t.ex. sobilen kör förbi. Man undrar om byggnaderna kommer att klara kommande påfrestningar. Hus med brutna tak som har ritats in på halva ytan skulle ha fungerat bra på hela ytan om de var en våning lägre.

BW har anfört bland annat följande. Han motsätter sig nybyggnation i nuvarande utformning. Ingen hänsyn har tagits till det kulturella arvet i området. Man vill veta vad som kommer att hända med det byggnadsminnesförklarade radhuset, OS-byn, Råsunda gamla skola och de centrala delarna av Råsunda när pålningsarbeten påbörjas i den leriga marken.

IB, BB, CH och IJ har anfört bland annat följande.

Planen innebär en hänsynslös exploatering av området. Kv. Bollen har mycket höga kulturhistoriskt värde. Den beslutade byggnationen skulle medföra stor skada på stadsbilden. Den arkitektoniska gestaltningen passar inte in i området. Detaljplanen utgör inte en varsam ändring. Huskropparna är för många och för höga. Innergårdarna är för små och för mörka. Två förskolor finns i kvarteret. Barnens stora sammanhängande utomhusgård reduceras till två skuggiga s.k. utsläppsgårdar, där ljudnivån kommer att vara mycket hög och störande. Besvärande insyn och minimala solchanser väntar befintliga och blivande hyresgäster.

Skalan i fasaderna ska i möjligaste mån anpassas till omgivande bebyggelse. Den överdimensionerade huskroppen i den västra delen av kvarteret borde ersättas av ett mera estetiskt tilltalande alternativ. Den planerade kvartersgatan borde utgå så att den befintliga stora innergården med vackra uppvuxna träd kunde bibehållas. Ett alternativ skulle vara att bebygga kvarteret enligt det ursprungliga förslaget med något färre antal våningar.

MRS har anfört bland annat följande. Förslaget är bedrövligt på grund av den hänsynslösa exploateringen av området. Förskolebarnen och seniorer behöver detta område. Husen som ska klämmas in passar inte till om-givningen. Det byggs här på grund av det är ett bra läge och nära till kollektivtrafik. Man borde bygga låga hus som passar till seniorer. Nu när boendekön för seniorer har försvunnit är det många som vill ha seniorbostad.

EN har anfört bland annat följande.

Planerad byggnation är brutal mot den omgivande bebyggelsen, barnen i förskolorna och äldre som bor med sextiofemplus-kontrakt i seniorbostad eller står i kö till sådant boende. När kv. Bollen planerades 1978 tog man hänsyn till den omviande bebyggelsen och barn samt äldre. Den nuvarande generösa förskolegården räcker inte alltid till och förskolorna måste turas om att vistas ute. Vackra träd har hunnit växa upp. Det är svårt att förstå varför man vill riva allt endast efter 30 år. Det är bra att man ska bygga hyresrätter, men varför bygger man kontor eller bostadsrätter.

Man ska vidare bygga garage för att de som flyttar in har bilar. De har dock också barn som behöver plats och plats på förskola. Det är trångt på den nuvarande förskolegården. Barnen kommer inte att ha sol och inte tillräckligt med utrymme. Enligt ritningarna ska en liten gårdsmark räcka till äldre, hyresgäster, förskolebarn och samtidigt utgöra entréer till byggnader. Från början presenterade man en ritning där gården är kvar med pilen, björken, lönnarna m.m. Den ritningen finns inte med längre.

Det är många äldre som har stått i kö till sextiofemplus-bostad och planerat sitt åldrande i en lugn miljö. Nu planeras höga hus tätt intill som skymmer ljuset, skapar insyn och ökad ljudnivå. Solna kommun har inte behandlat seniorerna på ett bra sätt. I detaljplanen står att genomförandet inte bedöms innebära betydande miljöpåverkan. Miljö handlar inte bara om bra eller dålig luft, jord eller dyl. Det står

också att det ska vara tryggt att växa upp, leva och åldras i Solna kommun. Här har man missat tryggheten och omsorgen för de yngsta och de äldsta.

MÅ har anfört bland annat följande. När kv. Bollen byggdes tog man hänsyn till omgivningen. Att nu förstöra stadsbilden med höga hus och många byggnader är hänsynslöst. Byggnationen påminner om en anstalt med rastgård.

MLS har anfört bland annat följande.

Gamla Råsunda ska förtätas på ett hänsynslöst sätt. Den överdimensionerande huskroppen ska uppföras på en i dag välfungerande lekplats med lummig grönska och uppvuxna träd. Man använder en lekplats för att kunna uppföra ett stort och fult hyreshuskomplex, inget som harmonierar med omgivningen. De äldre som nu bor i det befintliga seniorboendet kommer att få en mycket försämrad livskvalitet. Boendet hamnar i ständig skugga, det blir full insyn och förhöjd ljudnivå från de små innergårdarna. Man borde bevara Gamla Råsunda så långt som möjligt enligt kulturvårdsprogrammet. Den sammanhängande kulturhistoriska miljön kommer att brytas. Planen borde omarbetas för att göra miljön rymligare, ljusare och grönare.

Hon har, efter det att hon av domstolen förelagts att ange skälen för att hon ska anses ha talerätt i målet, hänvisat till ett mejl skrivet CH där det står att MLS har undertecknat synpunkter på detaljplanen i samråds- och/eller granskningskedet den 24 november 2015 respektive den 24 november 2016 samt inlämnat yttrande daterat den 24 november 2016 med bl.a. underskrifter från henne själv.

OW har anfört bland annat följande. För närvarande har de boende vårdcentral och förskolor med fungerande verksamheter i det avsedda kvarteret, vars bebyggelse anpassades till omgivningen med låga hus, solljus och förskolegårdar. Med detaljplanens utformning med 5–6 våningshus runt ytterst små innergårdar blir gårdarna solljusfattiga där förskolan ska inrättas. Även radhuset på Stråkvägen kommer att hamna i skugga, vilket innebär en väsentlig försämring av

levnadsmiljö. Vintervägen från Virebergsvägen och Ekensbergsvägen mot Stråkvägen ska öppnas för en farled. Den cykel- och gångväg som för närvarande finns stryks bort. Det är oroande och frapperande att skapa en så farlig trafiksituation framför en grundskola. Exploateringen utvidgas runt Råsundaskolan och i detta känsliga område i sin helhet. Vikten av områdets bevarande ska understrykas eftersom denna fantastiska miljö är stommen till Gamla Råsunda. Det är just detta område som blir drabbad om detaljplanen genomförs.

AM och **CS** har anfört bland annat följande.

Den planerade gården är alldeles för liten. Ytan som föreslås (392 kvm) strider mot såväl Boverkets som Sveriges Arkitekters riktlinjer för storlek vid nyanläggning av förskolegårdar. Man borde låta Råsunda torg och Bollens förskolegård integreras med varandra. Grundidén är att staten upplåter mark (minst gaturremsan vid Parkvägen och de 14 parkeringsplatserna mot Råsunda torg) för att skapa en human och vettig förskolegård. Hela torget kan användas för att bemöta förskolornas och även de boendes behov av bättre lekplats och stadsytor. Eftersom Råsundaskolan utökar sin verksamhet även till nya lokaler på Parkvägen kommer flera barn att vistas i området. Att samutnyttja förskolegård och stadens övriga behov av lekplats för alla barn skulle kunna samsas i ett samordnat förslag. Den föreslagna gårdsytan borde kunna utökas till minst det dubbla. Att det i förslaget angivna ytan är i total skugga gör inte saken bättre. Ljuset når gården i mycket liten utsträckning och kommer att bli orimligt trångt, mörk och kall. Det är av skärskild vikt att det som planeras görs med stor hänsyn till och respekt till de befintliga kulturhistoriskt värdefulla omgivningarna. Bygget innebär stora uppoffringar och påverkar både barn och vuxna.

JW och **LB** har anfört bland annat följande.

Man har bortsett från barnperspektivet i planeringen. Aktuellt område är ett av de allra barntätaste i Råsunda. Inom planområdet ligger två förskolor med sammanlagt ett hundratal barn i åldrarna 1–6 år. Precis intill planområdet finns Råsunda skola

med ca 850 elever. Det finns ett flertal ytterligare förskolor samt ett uppvärmd konstgräsplan som nyttjas mycket frekvent av de lokala idrottsföreningarna. Snart tillkommer en kommunal skola med årskurs 7–9 på Parkvägen med knappt 400 elever. Alla dessa verksamheter innebär att det i området rör sig tusentals barn och unga från morgon till kväll. Till detta kommer alla unga medborgare som redan bor i området och även de framtida barnen i kv. Bollen och Lagern (gamla Råsundastadion tomten). Trots detta saknar planen ett barn- och ungdomsperspektiv. I planförslagets konsekvensanalys står inte ett enda ord om eventuella följder för barns och ungas livsvillkor. I Boverkets vägledning ”Gör plats för barn och unga!” (2015) lyfter man fram just detta.

Det är vidare beklagligt att staden under planarbetet inte har involverat och engagerat varken Bollens förskola eller den kommunala förskolan Stråket. Man har inte heller låtit företrädare för Råsundaskolan eller idrottsföreningarna Råsunda IS, Vasalund eller AIK komma till tals.

Förskolor ska enligt lag ha en lämplig utomhusmiljö, vilket har fastslagits i Mark- och miljödomstolens avgörande den 19 april 2011 i mål nr M 4256-10. Enligt planen ska de 50 barnen på förskolan Bollen och deras pedagoger fräntas sin stora skyddade, gröna och varierande utemiljö för att placeras på en liten, enformig och exponerad yta utanför bebyggelsen. Den föreslagna nya gården för Bollens förskola (inkluderat förvaring av vagnar, förråd och entréer) är på totalt 394 kvm. Detta uppfyller inte på långa vägar Boverkets riktlinjer när det gäller yta. Gården ligger helt i norrläge och får knappast något dagsljus och kommer att från tre håll vara utsatt för buller och skadliga luftpartiklar från trafik. Nedfarten till ett större parkeringsgarage kommer att placeras på den under rusningstid hårt trafikerade Stråkvägen, vilket gör att stillastående bilar på väg in/ut kommer att släppa ut avgaser på utegården. Barnen på förskolan kommer dessutom att under flera års tid dagligen att exponeras för oljud, stormbuller och höga luftföroreningsnivåer som en följd av byggprojekten i kv. Bollen och Lagern. Placeringen av förskolan utgör en olägenhet för barnens hälsa.

De har, efter det att de av domstolen förelagts att ange skälen för att de ska anses ha talerätt i målet, anfört i huvudsak följande. De är föräldrar till ett barn som är elev på Bollens förskola. Detaljplanen berör utan tvivel deras barn, vars talan de för, eftersom barnets dagliga utelek och motoriska utveckling kommer att försämrans om planen vinner laga kraft. Att minderåriga har talerätt i beslut som påverkar deras vardag är påvisat i HFD 2014 ref. 47. Här ansåg man att elever på Lundbergs skola hade talerätt gällande ett beslut som direkt rör deras skolgång. Deras barn har inte kunnat skriva överklagandet själv, varför de som föräldrar företräder barnet.

AHB har anfört bland annat följande.

Kv. Bollen är beläget i en gammal och ursprunglig del av Råsunda. Vid planeringen av Råsundaskolan beslöt man att i dess omgivning plantera olika sorters träd. Den ovanliga ornäsbjörken kan ses vid Erik Sandbergsgatans krön. På den tiden stadsplanerade man på ett konsekvent sätt med hänsyn till barnen. I förslaget saknas helt estetiska värden och det verkar inte finnas plats för barn.

Förslaget är problematiskt av flera skäl. Man avser att försämra miljön för barn i alla åldrar. Konsekvensen blir att de ca 50 barn på förskolan Bollen blir av med sin stora gård med lummig grönska. Den planerade gården är liten och utan ljus. Den är dock utsatt för buller från tre håll. Placeringen av den krympta förskolegården tycks vara synnerligen illa vald.

Att detaljplanen öppnar för trafik bidrar inte heller till ett bättre barnperspektiv. Arkitekter och planerare tycks ha glömt att det finns barn och att dessa barn har rätt till en säker och sund utemiljö. Under planarbetet borde man ha konsulterat personalen på olika förskolor, Råsundaskolan och idrottsföreningar. Planförslagets konsekvensanalys säger inget heller om hur barns och ungas livsvillkor kan komma att påverkas av detaljplanen. Planen saknar helt barnperspektiv som ett modernt samhällsbygge kräver.

DOMSKÄL

Frågan om talerätt

Ett beslut om att anta detaljplan får endast överklagas av den som beslutet angår (13 kap. 8 § plan- och bygglagen [2010:900], PBL, och 42 § förvaltningslagen [2017:900]). Vid sidan av det allmänna kravet i 42 § förvaltningslagen gäller enligt 13 kap. 11 § PBL att ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan får överklagas endast av den som senast under granskningstiden skriftligen har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda. Enligt praxis anses i allmänhet beslut om att anta detaljplan angå ägare till de fastigheter som ligger inom planområdet eller som gränsar direkt till detta eller endast skiljs åt av en väg. Därutöver anses beslutet angå ägare till fastigheter i nära grannskap, om de är särskilt berörda med hänsyn till arten och omfattningen av den aktuella åtgärden, natur- eller trafikförhållandena på platsen m.m. Vidare gäller enligt förvaltningsrättsliga principer att även de som träffas av ett besluts verkningar bör kunna överklaga beslutet. Det är då inte tillräckligt att de faktiskt i ett eller annat avseende lider men av att beslutet fattats, utan det krävs även att klagandenas intresse i saken på något sätt har erkänts av rättsordningen (jfr NJA 2015 s. 976). Dessutom gäller enligt 13 kap. 9 § PBL att enbart det förhållandet att någon har underrättats eller ska ha underrättats enligt denna lag inte ger denne rätt att överklaga beslut avseende bl.a. antagande av detaljplan.

Bestämmelserna i 42 § förvaltningslagen ska kunna tillämpas i många olikartade situationer och har därför fått en förhållandevis allmän utformning. Vad gäller planbeslut har det utvecklats en särskild tillämpning som har kommit att allmänt accepteras och som tar hänsyn till att besluten kan röra ett mycket stort antal enskilda. Den tillämpning som har vuxit fram syftar till att överprövningen ska bli hanterlig och klagorätten förutsebar. En genomgående tanke har varit att den krets som får överklaga planbeslut bör vara väl avgränsad (jfr Lars Uno Didon m.fl., Plan- och bygglagen, 2010:900, Zeteo den 7 december 2017, kommentaren till 13 kap. 8 §.)

LB, JW, AHB, AM, CS, äger fastigheter som inte direkt angränsar till det aktuella detaljplane-området. Domstolen finner att vad de har anfört i sitt överklagande inte kan läggas till grund för slutsatsen att de berörs av kommunens beslut om att anta detaljplanen på ett sådant sätt att de kan anses ha rätt att överklaga beslutet.

LB och JW har även framfört att de också för talan för sitt minderåriga barn som går på förskolan Bollen och att ett genomförande av detalj-planen kommer att försämra barnets dagliga utelek och motoriska utveckling.

Det är visserligen så att förutsättningarna för dagliga utelek för LB och JW barn kan förändras genom den förtätning som detaljplanens genom-förande innebär. De förändringar som kan förväntas är indirekta och enligt mark- och miljödomstolen är de inte av sådan betydelse att de kan grunda klagorätt för barnets föräldrar. Vad LB och JW anfört i denna del medför således inte heller att de kan tillerkännas klagorätt.

Sammanfattningsvis ska LB, JW, AHB, AM och CS överklaganden avvisas.

Prövning i sak

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Av 13 kap. 17 § första stycket PBL, framgår att den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna. Av andra stycket följer att om myndigheten vid en prövning enligt första stycket finner att beslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet

upphävas i en viss del eller ändras på annat sätt. Ändringar som har ringa betydelse får göras utan kommunens medgivande.

Av 1 kap. 2 § PBL framgår att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Mark- och miljödomstolens prövning i dessa mål stannar därför i många fall vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i PBL ger kommunen. Hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen, se 2 kap. 1 § PBL. Vid en avvägning mellan dessa intressen ska skälig hänsyn tas till bl.a. befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande, se 4 kap. 36 § första stycket PBL. De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning, se MÖD 2014:12.

Av 2 kap. 2 § PBL framgår bl.a. följande. Planläggning enligt denna lag ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning.

Enligt 2 kap. 4 § PBL får mark, vid bl.a. planläggning, tas i anspråk för att bebyggas endast om marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet.

Bebyggelse och byggnadsverk ska, enligt 2 kap. 5 § PBL, vid bl.a. planläggning lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bl.a. möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation samt samhällsservice i övrigt.

Enligt 2 kap. 6 § 1 PBL ska bebyggelse och byggnadsverk vid planläggning utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Av 2 kap. 9 § PBL framgår att planläggning av mark- och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk inte får ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på bl.a. omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

Enligt 4 kap. 32 § PBL ska den avsedda regleringen av bebyggelsen, byggnadsverk och miljö i övrigt tydligt framgå av planen. Planbeskrivningen ska enligt 4 kap. 33 § PBL innehålla en redovisning av hur planen är avsedd att genomföras. Av en sådan redovisning ska framgå de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt samt vilka konsekvenser dessa åtgärder får för fastighetsägarna och andra berörda.

Om en tomt ska bebyggas med en eller flera bostäder eller lokaler för bl.a. förskola ska det, enligt 8 kap. 9 § andra stycket PBL, på tomten eller i närheten av denna finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse.

Boverkets allmänna råd om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet, BFS 2015:1 FRI 1, innehåller generella rekommendationer om tillämpningen av bl.a. 8 kap. 9 § andra stycket PBL.

Länsstyrelsens utlåtande enligt 11 kap. 10 § PBL

Länsstyrelsen har beslutat att inte överpröva detaljplanen enligt bestämmelserna i 11 kap. 10 § PBL, vilka bl.a. rör den statliga kontrollen av exempelvis de boendes hälsa och säkerhet, risken för olyckor, översvämning eller erosion m.m. Länsstyrelsen har därmed bedömt att en exploatering på aktuellt område inte är att anse som olämplig.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Prövningsramen

Mark- och miljödomstolen kan endast pröva vad som omfattas av det överklagade beslutet. Utan kommunens medgivande får endast ändringar av ringa betydelse göras. De förslag till ändring av planen som har framförts av klagandena är enligt domstolen inte av ringa betydelse. Med hänsyn härtill kan domstolen i detta mål inte göra ändringar i eller tillägg till planen, utan endast pröva om den är godtagbar så som den antagits.

De klagande har i målet huvudsakligen anfört invändningar mot den tillkommande bebyggelsens storlek, utformning och dess påverkan i form av minskat ljusinsläpp, insyn och skuggning. De har gjort gällande att byggnaderna inte är anpassade till omkringliggande bebyggelse och att bevarandet av områdets kulturhistoriska värden inte har säkerställts. Invändningar har även gjorts mot den förändrade trafiksituationen samt den tillkommande trafikens effekter i form av bland annat buller. De klagande har vidare ifrågasatt om planerad friyta för lek och utevistelse är tillräcklig.

Formella frågor

Av handlingarna i målet framgår att planförslaget har kungjorts och att inkomna synpunkter under planarbetet har bemötts i samrådsredogörelsen och i granskningsutlåtandet. Det har inte framkommit skäl att ifrågasätta att handläggningen vid framtagande av planen har gått rätt till.

Exploateringsgrad och anpassning m.m.

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, har att avgöra hur bebyggelsemiljön ska utformas. De frågor som rör en detaljplans fysiska utformning är sådana som ligger inom kommunens ansvar och beslutanderätt och som kommunen kan styra över inom de ramar som PBL ger.

Syftet med planen är bland annat att möjliggöra nya bostäder inom ett storstadsområde med blandad bebyggelse. Förslaget är förenligt med översiktsplanen. Att de planerade byggnaderna har större volymer än omkringliggande byggnader medför enligt domstolens bedömning inte att de planerade husen brister i förhållande till kraven på anpassning eller att hänsyn inte har tagits till befintliga bebyggelseförhållanden som kan inverka på planens genomförande. Till följd av planen kommer utemiljön inom kvarteret att förändras. Den närmare utformningen av gårdsmiljön prövas först i samband med bygglovsskedet. Vad klagandena har anfört om exploateringsgrad, den kommande bebyggelsens utformning och anpassning till omkringliggande bebyggelse utgör mot denna bakgrund inte grund för att upphäva detaljplanen.

Av samrådsredogörelsen avseende kulturmiljö och anpassning framgår bl.a. följande. En avvägning har gjorts mellan möjligheten att åstadkomma nya bostäder och hänsynstagande till det kulturhistoriska värdet som finns i anslutning till planområdet. Placering och utformning av den planerade bebyggelsen bedöms på ett hänsynstagande och respektfullt sätt förhålla sig till den anslutande befintliga bebyggelsen och till de kulturhistoriska värdena. Kvarterets närområde har bebyggelse med vitt skilda karaktärer så som villor, lamellhus, punkthus och stenkvarter i en rik kulturhistorisk blandning med allt ifrån tidigt 1900-tal till 1930-tal samt de rätt så nyproducerade bostadshusen i Gamla Filmstaden. I kulturminnesvårdsprogrammet för Solna stad nämns bl.a. stenstaden i Råsunda, Råsunda gamla skola, radhusen i kv. Fyrväpplingen m.m.

Av utredningen har framkommit att planområdet inte är klassat eller har något formellt skydd avseende kulturmiljön förutom att delar av bebyggelsen ingår i kommunens lokala kulturminnesvårdsprogram och att radhusen vid Stråkvägen utgör byggnadsminnen. Skyddet av kulturmiljövärdet för dessa hus och kvarter säkerställs av byggnadsminnesförklaringen respektive det lokala kulturminnesvårdsprogrammet. Området är redan nu bebyggt med hus av senare tiders karaktär, om än med mindre volymer. Omkringliggande bebyggelse är blandad. De

effekter som förtätningen får på den befintliga kulturhistoriskt intressanta bebyggelsen har utretts och beskrivits under planprocessen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att detaljplanen tar tillräcklig hänsyn till den befintliga bebyggelsemiljöns kulturhistoriska värden och att förtätningen i detta hänseende innebär en godtagbar förändring.

Lekytor, parker och barnperspektivet

Av utredningen i målet framgår att det för närvarande finns en innergård i kvarteret som utgör lekyta för två förskolor. Genomförandet av detaljplanen innebär att denna gårdsyta minskas samt att BMA Bollen får en lekyta mot Parkvägen på ca 400 kvm. Enligt uppgift från BMA Bollen går cirka femtio barn i förskolan. Domstolen konstaterar att tillgänglig lekyta kommer att minska. Av planbeskrivningen framgår emellertid att det finns flera parker, lekplatser och liknande ytor i närheten av planområdet vilka kan bidra till att tillgodose behovet av friyta för lek (jämför regeringens beslut M 2004/851/F/P). Mark- och miljödomstolen bedömer att de aktuella frågorna har utretts och belysts i tillräcklig omfattning i planbeskrivningen och att kraven är tillräckligt tillgodosedda.

Vad gäller den närmare placeringen och utformningen av garageinfarten är det en fråga som ska hanteras inom ramen för kommande bygglovsprövning.

Trafik- och markförhållandena m.m.

Det är i första hand väghållaren som har att bedöma om en detaljplan kan komma att medföra att trafikförhållandena blir oacceptabla från allmän synpunkt (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 5 december 2013 i mål nr P 1584-13). Såväl frågan om vilken trafiklösning som väljs som frågan om det valda trafiksystemets standard får anses vara sådana allmänna intressen, som ligger inom handlingsutrymmet för kommunen att bestämma om (jfr prop. 1985/86:1 s. 365 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 september 2013 i mål nr P 11451-12).

Varken Trafikverket eller Trafikförvaltningen har haft några principiella invändningar mot den föreslagna detaljplanen vad gäller trafikledning eller den trafikökning som planens genomförande kan komma att innebära. Trafikförvaltningens synpunkter, som huvudsakligen har berört påverkan av tunnelbanan, har bemötts och enligt domstolen tillgodosetts på ett godtagbart sätt. Mark- och miljödomstolen finner inte heller att detaljplanen innebär en sådan påverkan på trafiksituationen att det kan utgöra grund för upphävande av planen.

I frågan om trafikbullers effekter på befintlig bebyggelse framgår följande av planbeskrivningen. Området är stört av buller från Frösundaleden, Solnavägen, Råsundavägen och Stråkvägen. Frågan om buller har utretts under planprocessen. Plankartan innehåller också bestämmelser om störningsskydd, vilka utgör ett krav för bebyggelsen som måste följas. Vilka åtgärder som behöver vidtas för att nå angivna begränsningsvärden är inte föremål för bedömning i detta mål. Mark- och miljödomstolen anser att frågan om trafikbuller och dess påverkan på bebyggelsen har utretts i tillräcklig omfattning. Det kan i sammanhanget också noteras att länsstyrelsen inte har överprövat planen. Domstolen finner sammantaget att det saknas skäl att häva detaljplanen på grund av trafikbuller och förändrade trafikförhållanden i området.

Markförhållandena och de geotekniska förutsättningarna har också utretts under planprocessen. Som byggnadsteknisk planbestämmelse gäller för hela planområdet att grundläggning ska ske med pålar och plintar mot berg. Av planbeskrivningen framgår även att mer detaljerade geotekniska undersökningar kommer att genomföras i projekteringsskedet, vilka kommer att utgöra underlag för de slutliga geotekniska rekommendationerna. Mark- och miljödomstolen finner att de geotekniska frågorna i tillräcklig omfattning har utretts och beskrivits i planhandlingarna. Inte heller länsstyrelsen, som bl.a. har att bevaka de boendes hälsa och säkerhet samt risken för olyckor, har valt att överpröva planen. Mot denna bakgrund föreligger inte grund för upphävande vad gäller de geotekniska förhållandena.

När det gäller vibrationer anges det i planbeskrivningen att vibrationer från tunnelbanan kan ge skador på byggnader. En planbestämmelse om störningsskydd som anger att bostäder ska grundläggas och utföras så att stomljud i boningsrum inte överstiger 30 dB(A) vid tågpassage har införts på plankartan. Därutöver kommer det vid grundläggningsarbeten att upprättas en riskanalys med högsta tillåtna vibrationsvärden och ett kontrollprogram. Problemet har alltså uppmärksamats och åtgärder kommer att vidtas för att begränsa effekterna av vibrationer.

Domstolen bedömer att klagandens synpunkter i detta avseende har beaktats i tillräcklig grad. Skäl för att upphäva detaljplanen på denna grund finns därför inte.

Påverkan på boendemiljö i form av olägenheter

Det allmänna kommunala intresset av att bygga nya bostäder är generellt sett ett angeläget allmänt intresse. Planläggning får dock inte ske på så sätt att betydande olägenheter uppkommer för omgivningen, som går utöver vad omgivningen är skyldig att tåla. Olägenheter i form av skuggbildning, insyn eller ökad trafik är typiskt sett sådana frågor som ska beaktas vid bedömningen. Det har då också betydelse vilken styrka de aktuella planintressena har i förhållande till de intressen som talar emot detaljplanen. Enligt rättspraxis kan toleransnivån också variera med hänsyn till det berörda områdets karaktär och förhållandena på orten (se bl.a. RÅ 1996 not 85 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 november 2014 i mål nr P 2394-14).

Utredningen visar att detaljplanens genomförande kommer att ha konsekvenser för den befintliga bebyggelsen genom förändrade utsikts- och solljusförhållanden. Ett genomförande av planen innebär också ökad trafik och ökat buller. Det måste emellertid beaktas att området ligger centralt i stadsmiljö. I en sådan miljö får man räkna med förtätningar som kan medföra att hus placeras på ett sådant sätt i förhållande till befintlig bebyggelse att skuggningseffekterna ökar liksom påverkan av trafiken. Mark- och miljödomstolen bedömer, trots förändringar i form av skuggning, minskat ljusinsläpp, förändrade utsiktsförhållanden och ökad trafik, att boendemiljön kommer att bli godtagbar och att bebyggelsen inte innebär sådana betydande olägenheter för de boende att planen ska upphävas.

Inte heller byggnadsarbeten, transporter eller övriga störningar under byggtid utgör grund för att upphäva detaljplanen.

Slutsats

Mark- och miljödomstolen bedömer att kommunen har hållit sig inom det handlingsutrymme som kommunen har vid detaljplaneläggning. Vid en avvägning mellan klagandenas enskilda intressen och de intressen som planen syftar till att tillgodose utgör det som klagandena har anfört inte tillräckliga skäl för att upphäva beslutet. Det har inte heller i övrigt framkommit något som utgör skäl att upphäva antagandebeslutet. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV 427)

Överklagande senast den 10 september 2018. Prövningstillstånd krävs.

Björn Räftegråd

Ewa Andrén Holst

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Björn Räftegråd, ordförande, och tekniska rådet Ewa Andrén Holst. Målet har handlagts av beredningsjuristen Julia Jourak.